

Nd.

48. Frumvarp til laga

um breyting á lögum nr. 74 31. des. 1937, um alþýðutryggingar.

Flm.: Haraldur Guðmundsson, Helgi Jónasson, Jakob Möller.

1. gr.

Á eftir 3. málsgr. 24. gr. laganna komi ný málsgrein, svo hljóðandi:

Nú lækka tekjur gjaldskylds manns, sem eigi hefir rétt til sjúkrahjálpar vegna þess að hann hefir haft tekjur umfram það, er í fyrstu málsgr. segir. Skal hann þá fá rétt til sjúkrahjálpar frá 1. júlí, ef hann fyrir þann tíma færir sönnur á, að tekjur hans hafi á næsta almanaksári á undan farið niður fyrir áðurgreint hámark. Tilsvarandi ákvæði gilda, er tekjur samlagsmanns fara yfir fyrrgreint hámark.

2. gr.

Á eftir 28. gr. laganna komi ný grein, svo hljóðandi:

Nú er heimavistaraskóli fyrir fólk yfir 16 ára aldur starfandi í sveitarfélagi, þar sem eigi hefir verið stofnað sjúkrasamlag, og er þá ráðherra heimilt, ef meiri hluti nemenda og starfsfólks skólans óskar þess og tryggingarstofnun ríkisins mælir með því, að ákveða, að þar skuli stofna skólasjúkrasamlag, enda sé við stofnun þess fullnægt eftirfarandi skilyrðum:

1. Samlagið nái að jafnaði yfir einn skóla. Þó mega tveir eða fleiri skólar innan sama sveitarfélags vera um samlagið.

2. Allir nemendur og starfsmenn skólans, eldri en 16 ára, sem eigi hafa rétt til sjúkrahjálpar sem meðlimir annara sjúkrasamlaga og eigi eru haldnir alvarlegum, langvinnnum, virkum sjúkdómi, séu skyldir til að vera í samlaginu, svo og skyldulið starfsmanna. Þeir, sem hafa yfir 4500 króna skattskyldar árstekjur, fá því aðeins réttindi til sjúkrahjálpar, að þeir greiði tvöfalt iðgjald.
3. Meðlimatala samlagsins sé eigi lægri en 40 og dvalartími nemenda eigi skemmri en 6 mánuðir. Lágmarksréttindi séu þau, sem greinir í 30. gr. 1.—3. tölulið.
4. Trygging nemenda og starfsfólks, sem búsett er utan hreppsins, nær aðeins til þess tíma, sem þeir dvelja á skólastaðnum, og gildir aðeins fyrir þá sjálfa, enda séu iðgjöld þeirra miðuð við, að þeir öðlist réttindi án biðtíma. Aðrir meðlimir halda tryggingunni við óslitið og geta látið hana ná til barna sinna.
5. Samlaginu sé heimilt að veita viðtöku mönnum, búsettum í nágrenni skólans, með sömu skyldum og réttindum og starfsfólki, búsettu á skólastaðnum.
6. Nánari ákvæði skal setja í samþykkt samlagsins, sem ráðherra staðfestir að fengnum tillögum tryggingarstofnunarinnar.

Nú er skólasamlag stofnað samkvæmt því, er að framan segir, og greiðir þá rikissjóður framlag í sjóð samlagsins, er nemi 50% greiddra iðgjalda frá nemendum og starfsfólki, sem búsett er utan hreppsins, og 25% af iðgjöldum annara samlagsmanna.

Sveitarsjóður greiði í sjóð samlagsins upphæð, er nemur 25% af iðgjöldum samlagsmanna búsettra í hreppnum. Framlag rikissjóðs og sveitarsjóðs má þó aldrei fara fram úr 10 krónum á ári frá hvorum aðilja fyrir hvern meðlim.

3. gr.

Á eftir 3. málsg. 30. gr. laganna komi ný málsgrein, svo hljóðandi:

Í kaupstöðum og hreppum, þar sem sjúkrasamlög hafa verið stofnuð samkvæmt þessum lögum, og starfandi er skóli eða skólar fyrir fólk yfir 16 ára aldur, sem búsett er utan kaupstaðarins eða hreppsins, enda sé tala slíkra nemenda eigi lægri en 40, skal setja í samþykktir hlutaðeigandi samlags sérákvæði um iðgjaldagreiðslur slíkra utanhéraðsmanna, og skal miða iðgjaldið við það, að þeir öðlist réttindi án biðtíma. Tryggingin nái aðeins til þeirra sjálfra og aðeins til þess tíma, er þeir dvelja á skólastaðnum. Framlag rikissjóðs til samlagsins vegna þessara nemenda skal vera 50% af iðgjaldagreiðslu þeirra.

4. gr.

38. gr. laganna orðist svo:

Ef tryggður maður veikist utan samlagssvæðisins, á hann rétt til sjúkrastyrks frá sjúkrasamlagi sínu, en þó eigi hærri en ef hann hefði notið hans á samlagssvæðinu.

Nú vill samlagsmaður leita sér læknishjálpar utan samlagssvæðisins, og er samlagsstjórn þá á sama hátt heimilt að greiða kostnað af þeirri læknishjálpi, enda sækji samlagsmaður um það fyrirfram til samlagsins og fái til þess meðmæli trúnaðarlæknis, eða samlagslæknis, ef enginn er sérstakur trúnaðarlæknir.

5. gr.

39. gr. laganna orðist svo:

Nú flyzt tryggingarskyldur maður, sem tryggður er í sjúkrasamlagi, í umdæmi annars sjúkrasamlags. Verður hann þá tryggingarskyldur þar og öðlast full réttindi í því samlagi án biðtíma. Hafi hann greitt iðgjald fyrirfram til samlags þess, er hann var meðlimur í, fyrir lengri tíma en 1 mánuð, skal sá hluti fyrirframgreiðslunnar, er fellur á tímenn eftir flutninginn, ganga til þess samlags, sem við honum tekur. Tryggingarstofnun ríkisins getur sett nánari reglur um flutning meðlima milli sjúkrasamlaganna, þar á meðal um slíka flutninga sjúkra manna.

6. gr.

1. málsgrein 50. gr. laganna orðist svo:

Undanþegnir hinni árlegu iðgjaldagreiðslu samkvæmt 49. gr. eru þó þeir, sem:

1. njóta örorkulífeyris úr lífeyrissjóði Íslands,
2. njóta opinbers styrks samkvæmt ákvæðum laga um styrkveitingar til þeirra manna, sem haldnir eru alvarlegum, langvinnum sjúkdómum,
3. dvelja í fangelsum, vinnuhælum eða öðrum slíkum stofnunum samkvæmt opinberri ráðstöfun,
4. greiða iðgjöld samkvæmt sérákvæðum 62. gr. hér á eftir.

7. gr.

Á eftir orðunum „gera skrá“ í fyrstu málsg. 61. gr. laganna komi: í tveimur eintökum.

2. másl. 2. málsg. orðist svo:

Annað eintak gjaldskrárinnar sendist síðan lögreglustjóra, sem annast innheimtuna, hitt eintakið tryggingarstofnun ríkisins.

8. gr.

1. málsg. 2. másl. 62. gr. laganna orðist svo:

Embættismenn og barnakennarar greiða framvegis iðgjöld í sjóði þessa eftir sömu reglum og áður, enda eru þeir og konur þeirra ekki tryggingarskyldir samkvæmt ákvæðum þessara laga um elli- og örorkulífeyri.

2. málsg. 62. gr. orðist svo:

Um gjaldskyldu sjóðfélaga í eftirlaunasjóði starfsmanna Landsbanka Íslands samkvæmt lögum nr. 10 15. apríl 1928 og sjóðfélaga í eftirlaunasjóði Útvegsbanka Íslands fer eftir 49. gr. síðustu málsgrein.

Greinargerð.

Síðan lög in um alþýðutryggingar gengu í gildi hafa oftast en einu sinni horizt umleitanir til tryggingarstofnunarinnar frá alþýðuskólum í sveitum, þar sem farið hefir verið fram á, að skólasamlög yrðu viðurkennd og þeim veittur ríkisstyrkur.

Samkvæmt lögum um alþýðutryggingar er eigi heimilt að styrkja slík samlög, þar sem lög in alls ekki ná til annara sjúkrasamlaga en þeirra, sem lögboð in eru í kaupstöðum, og samlaga utan kaupstaða, sem ná yfir eitt hreppsfélag eða fleiri og allir hreppsbúar eru skyldir til að vera í.

Samkvæmt lögum nr. 103/1933, um sjúkrasamlög, er num in voru úr gildi með lögum um alþýðutryggingar, var hinsvegar heimild til að lögskrá sjúkrasamlög fyrir skóla, að fullnægðum vissum skilyrðum, og áttu þau þá rétt til styrks úr ríkissjóði á sama hátt og önnur samlög.

Það verður að teljast að ýmsu leyti eðlilegt og sanngjarnt, að skólasamlögum verði á ný veittur ríkisstyrkur, þar sem almenn sjúkrasamlög hafa ekki verið stofnuð, og nemendum í skólum, þar sem almenn sjúkrasamlög eru fyrir, veitt nokkur sérstaða í samþykktum samlaganna.

Í fyrsta lagi hlýtur að sjálfsögðu að verða nokkur bið á því, að samlög verði stofnuð um land allt, þar sem þau eru ekki beinlínis lögboð in. Hinsvegar gætu skólasamlög orðið til þess að auka á vinsældir sjúkratrygginga og þannig orðið undanfari almennra sjúkrasamlaga.

Ennfremur má benda á, að nemendur í unglingskólum hafa mörgum öðrum fremur þörf fyrir sjúkratryggingar, m. a. vegna meiri sýkingarhættu í sambandi við þéttbýli og nána samveru, og auk þess getur kostnaður af sjúkdómum komið mjög hart niður á heimilum unglingsanna, er hann bætist við þann aukakostnað, sem þau hafa af sjálfri skólavistinni.

Reglur sjúkrasamlaganna um biðtíma o. fl. eru ekki miðaðar við þarfir skóla-

fólks, sem e. t. v. dvelur aðeins 6—8 mánuði á sjúkrasamlagssvæðinu, og mælir það einnig með því, að sett verði sérákvæði um iðgjaldagreiðslur slíkra utanhéraðsmanna.

Auk ákvæðanna um skólasamlög eru teknar upp í frv. nokkrar breytingar, sem ætla má, að ekki geti valdið verulegum ágreiningi. Er þar aðallega um að ræða ákvæði, sem snerta framkvæmd laganna.

Um einstakar greinar frumvarpsins skal tekið fram:

Um 1. gr.

Nauðsynlegt er að hafa skýr tímatakörk, þegar samlagsmaður missir eða öðlast réttindi vegna breytinga á tekjum, yfir eða undir hámark, frá ári til árs.

Um 2. gr.

Á fylgiskjalinu er yfirlit um nemendafjölda í æðri skólum skólaárið 1938/39, sem fræðslumálaskrifstofan hefir látið í té. Það þykir ekki fært, að meðlimatala skólasamlaga sé lægri en 40, enda geta þá velflestir skólarnir notað sér ákvæði laganna, að undanteknum húsmæðraskólunum, sem því aðeins geta það, að talsverður hópur starfsmanna og skylduliðs þeirra bætist við.

Um 3. gr.

Hér er gert ráð fyrir, að í kaupstöðum og hreppum, þar sem stofnuð hafa verið sjúkrasamlög innan alþýðutrygginganna og skólar starfa með verulegum fjölda nemenda, sem búsettir eru utan samlagssvæðisins, séu sett sérstök ákvæði í samþykktir samlaganna, m. a. um að slíkir meðlimir öðlist réttindi án biðtíma.

Um 4. gr.

Eins og 38. greinin er orðuð nú, mætti ef til vill skilja hana þannig, að samlögunum bæri skilyrðislaust að greiða hverja þá sjúkrahjálpar, sem samlagsmaður kynni að hafa notið utan samlagssvæðis, hvort sem hann hefði getað fengið slíka hjálpar á samlagssvæðinu eða ekki, en slíkt hefir vitanlega aldrei verið tilætlunin. Er því lagt til, að greinin sé orðuð ótvíræðara en áður og samlagsstjórnnum gefið tvímælaust vald til þess að koma í veg fyrir, að ákvæði hennar sé misnotað.

Um 5. gr.

Í stað þess að nú er gert ráð fyrir í lögunum, að samlagsmaður, er flytur á annað samlagssvæði, skuli hafa rétt til sjúkrahjálpar á því tímabili, sem hann hefir greitt iðgjald fyrir, og verður þá ekki tryggingarskyldur í öðru samlagi fyrr en tryggingartími hans er útrunninn þar, sem hann var áður (sbr. niðurlag 39. gr.), er hér lagt til, að hann verði tryggingarskyldur við næstu mánaðamót á þeim stað, er hann flytur til, en samlagið, sem tekur við honum án biðtíma, fái þá iðgjaldagreiðslu, sem kann að hafa verið greidd fyrirfram.

Þetta virðist að öllu leyti eðlilegra og einfaldara, þar sem núgildandi ákvæði geta bakað samlögunum óþarfa útgjöld og umstang, án þess hinir tryggðu séu betur settir.

Um 6. gr.

Það virðist óeðlilegt, að þeir, sem svo stendur á um, er segir í greininni, þ. e. þeir, er njóta örorkulífeyris, opinbers styrks, dvelja í fangelsi o. s. frv. eða greiða iðgjöld til annars sjóðs, skuli greiða iðgjald til lífeyrissjóðs Íslands, en nú verða þeir því aðeins undanþegnir þeirri skyldu, að „allt undanfarið ár“ hafi staðið svo á fyrir þeim, er fyrr segir.

Um 7. gr.

Skrá þá, sem hér um ræðir, er nauðsynlegt að hafa í tveimur eintökum, annað fyrir tryggingarstofnun ríkisins, hina fyrir innheimtumenn.

Um 8. gr.

Fyrri breyting er aðeins orðalagsbreyting, þar sem núverandi orðalag gæti valdið misskilningi. Um síðari breytinguna er það að segja, að óttast má, að eftirlaunasjóðir annara stofnana komi fljótlega með kröfur um samskonar undanþágu og eftirlaunasjóðum bankanna er veitt, en þeim virðist hinsvegar full sanngirni sýnd, þótt þeir komi undir hið almenna ákvæði 49. gr. laganna.

Fylgiskjal.

Nemendafjöldi í æðri skólum skólaárið 1938—1939.

Í héraðssk. Reykholti	100
— — Núpi	47
— — Reykjanesi (Ísaf.)	42
— — Reykjum	60
— — Laugum	74
— — Laugarvatni	169
— alþýðuskólanum að Eiðum	49
— bændaskólunum	110
— menntask. í Reykjavík	259
— — á Akureyri	280
— kennaraskólanum	81
— iðnskólanum í Reykjavík	220
— iðnskólum utan Reykjavíkur	250
— verzlunarskólanum	300
— samvinnuskólanum	52
— stýrimannaskólanum	70
— vélstjóráskólanum	20
— kvennaskólunum	175
Húsmæðraskólar:	
Staðarfelli	22
Ísafirði	15
Laugalandi	28
Laugum	18
Hallormsstað	25
Vík í Mýrdal	0
Hveragerði	13
Í gagnfræðask. í Reykjavík	260
— gagnfræðaskóla Reykvíkinga	139
— gagnfræðask. Flensborg, Hafnarf.	120
— — á Ísafirði	80
— — — vinnudeild	20
— — Siglufjarðar	62
— — Akureyrar	92
— — Neskaupstaður	28
— — — kvölddeild	22
— — Vestmannaeyja (meðalt. 60)	70
— unglingskólum	650
— hljómlistarskólanum	53
— alþýðusk. Reykjavíkur	55